

produiria una síncope, i la inicial EREM- es labialitzaria, al mateix temps que es perdia la E-, per afèresi: *Romadzviles*; evolució paral·lela a la de ERMITULA > it. *romitola*, *romitolo*. Però el grup complicat i inestable *mdzv* ràpidament s'havia de simplificar: *rozviles* > *roviles* > *Ruilles*.

A aquesta dràstica evolució havia d'ajudar la contaminació amb el veí *Romania*; i d'altra banda en tenim un eloqüent paral·lel en un NL en paisatge semblant, uns 40 k. més a l'OSO.: *Romegàts*, *Coll de ~*, a les 10 Guillerries, entre Vilatorra i la Riera Major, lloc on hi havia antigues ermites, com m'explicava el Dr. D. Junyent, que el trobava en els docs. antics en la forma EREMICATOS, derivat de EREMOS, com ho és també EREMITA. Ben prop de *Ruilles* hi ha altres NLL derivats també de EREMITA, amb evolució bastant semblant: *Ermedàs*, llogaret agre. a Garrigàs, antigament EREMITANIS (Alsius, p. 101); en la butlla de 1097 extractada supra, *Eremitanis* figura un parell de línies abans de *Ruilles*. I hi ha altres dos *Ermedàs* a l'Empordà (dels quals he fet art. supra). EREMITA ha estat fecund en la nostra toponímia, amb afèresi i alteracions semblants; p. ex. en el Penedès, la Plana *Matania* < EREMITANIA (altre art. supra).

En les formes de les butlles citades, alguna és bastant fidel a la realitat històrica, com *Rovillas* (1017); altres tenen alteracions explicables. *Riutulis*, de l'a. 1097, està evidentment per *Ruitulis*, on es manté encara gràficament el -TULIS de l'etímon. En *Ramilis* de 1175, pot haver-hi simplement EREMITÜLIS (sense VE-30 TULIS), com l'it. *romitola*, o bé ho podem esmenar en *Ramulils*, antecedent de la reducció a *Romsvilles*.

Queden per explicar unes estranyes formes en què el nom de *Ruilles* apareix en uns docs. carolíngis, tan estranyes que salta a la vista que han de venir de còpies corrompudes o contaminades, a desgrat de la impressió que fan llur dates arcaiques. Del que no hi ha dubte, pel context, és de la identificació amb el lloc de *Ruilles* i per consegüent han de ser variants del seu nom. S'incloué aquest lloc entre les possessions reconegudes a l'Abat de Banyoles, en un precepte de 878 del rei Lluís (el Tartamut), que fou ratificat l'a. 916, pel rei Carles (el Simple). Tots dos perduts, si bé s'ha conservat el 2n., en unes còpies, i també, del primer, el tros on s'esmenta el nom que interessa: es veu que eren de tenor igual o poc menys, amb algun retoc. En el de 878: «in loco qui dicitur *Miliariis*, cella Sti. Petri --- et ipsum villare q. d. *Romzentila*» (Monsalv. XI, 131; *Cat. Car. II*, 60.13). En el de 916: «id. id. ipsa villa que vocatur *Rumzaveyla*» (Monsalv. 50 XI, 151; *Cat. Car. II*, 63.10).

Serien formes una mica desconcertants, si sabéssim que, perduts els originals, no es disposa més que de la transcripció dels erudits moderns; la de Monsalv., crec feta amb una de l'*Esp. Sagr.*; Abadal, *Cat. Car.*, 55 reconeix que estableix el text només amb aquestes dues; per tant hi pot haver palesament errors i infidelitats de còpia; però Abadal hi fa constar la preciosa variant *Rumta Veila* en el text de Baluze (*Capitularia III*, 63.10). I almenys sabem que l'original es con-

servava abans a l'arxiu de Banyoles, on el veié el P. Villanueva (sense copiar-lo, per malastre, i després ha desaparegut). Hem de creure, doncs, que la forma de Baluze ve de l'original o d'una còpia antiga i millor.

Així ja ens ho podem explicar tot. EREMITA -VETULA > contret en *Rumta-veyla*, variant de *viyla*, -viyles; en les del text de Monsalv., hi ha contaminació amb la variant plural, la que va persistir: *Rumz-viyles* × *Rumtaveyla* → *Rumveyla* (916).

En el de 878, veient-hi *Romzeuetila* (amb la grafia culta -vetula, com en la butlla de 1097), el copista entendria n per u i escriví *Romzentila*.

¹ D'aquest tenim dades modernes i històriques per una petita monografia d'un J. M. Jordà i Capdevila, 1983, que només he pogut veure reproduït en el revers d'uns goigs de 1956 (amb algunes err. tip.): Stus Petrus de *Romaniar*, aa. 1377, 1404, 1466 (pp. 37, 48, 82), *Rimaniras* 1038 (p. 40) (II) altrament sempre *Romania*, -nias i St. Pere de *Romanineris*, 1472 (p. 68) [lleg. *Romaniensis*]; tals noms d'aquests llocs humils estan subjectes a constant deturpació. Altrament, en el *Calaix de Sastre* del B. de Maldà, es descriu una «professó de St. Feliu de Llobregat», a. 1791, a «Sant *Rarimi*» (vol. I, p. 287), sens dubte el santuari de l'adjacent Molins de Rei.

² O sigui *Romania*; la de Sant Pere és la principal de la vila de Mieres, i la de St. Andreu és la de «*Rovillas*» = *Ruilles*. També hi reconeixem els noms dels llocs veïns *Falgons* i *Biserga*. — ³ O sigui el que en la de 1017, va en la forma ultracorreçada *Falgons*.

Ruimalo, V. *Riumalo* (a l'art. *Riu*-) *Ruira*, V. *Rovira* *Ruilles*, V. *Ruilles*

RUIXIRI

Partida del te. de Ribera de Cardós: sembla derivat de *ruixar* 'regar, arriugar', amb el sufix -era, que en el pre-català d'aquestes valls apareix convertit en -iri: *E.T.C. I*, 137(b).

Ruma, V. vol. I, 244 *Run*, V. *Ru* *Runer*, V. *Re*, *Ri*- (fluvial)

RUPIA

Poble i municipi del Baix Empordà, al NE. de les Gavarres.

PRON. MOD.: *rúpiá*, oït a Parlavà i a Vilopriu per Casacuberta (c. 1920).

DOC. ANT. 1139: *Rupiano* (Monsalvatje XVIII, 73); 1148: *Geraldí de Rupiano* (Villanueva, *Viaje Literario* v, 251); 1174: *Guillelmi de Rupiano* (*Cart. Poblet*, 176); 1278: *Sancti Vincentii de Rupiano* (Villanueva XIII, 324); 1316: «castrum de *Rupiano* et terminis --- in parochiis Sti. Vincentii de *Rupiano* ---»; 1359: *Ruppia* (*CoDoACA XII*, 105); 1368: «Sti. Vi. de *Ru-*